

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Wedergeboren tot een levende hoop

Geloofd zij de God en Vader van onze Here Jezus Christus, die naar zijn grote barmhartigheid ons heeft wedergeboren tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden.

(1 Petr. 1 : 3).

Het woord hoop is één van de sleutelwoorden tot het verstaan van de eerste brief van Petrus. Het komt behalve in deze tekst ook nog voor in 1 : 13 en 21. Verder in hoofdstuk 3 : 5 en 15. Het is in zijn betekenis onlosmakelijk verbonden met het andere sleutelwoord-tot-het-verstaan-van deze brief n.l. vreemdeling. 1 : 1, 17 en 2 : 11.

Als in Psalm 146 veel mensen genoemd worden die het moeilijk hebben in deze wereld en die zich verzekerd kunnen houden van de bijzondere zorg van Jacob's God, dan wordt daaronder ook de vreemdeling genoemd. De HERE maakt de gevangenen los, de HERE maakt de blinden ziende, de HERE richt de gebogenen op, de HERE behoedt de vreemdelingen, wees en weduwe houdt Hij staande. Dat zijn allemaal mensen die op de één of de andere manier alleen zijn in deze wereld en zeer kwetsbaar. Zo ook de vreemdeling. Dat is wel te zien aan het leven van de aartsvaders. Abraham belijdt dat hij een vreemdeling is tegenover de Hethieten (Gen. 23 : 4). En dat laten ze hem goed voelen. Want hij kan maar nauwelijks een graf kopen voor zijn vrouw. Een vreemdeling was vroeger meestal iemand zonder rechten. Vreemdeling-zijn en vijand-zijn dat lag niet zo ver uit elkaar. In de Hebreënbrieff staat dan ook later dat Abraham, Izaäk en Jacob door het geloof beleden hebben dat zij vreemdelingen en bijwoners waren op aarde (11 : 13). In het geloof alleen is het vol te houden. Hadden ze niet in het geloof gestaan, dan hadden ze tijd en gelegenheid gevonden om terug te keren naar Ur der Chaldeeën (Hebr. 11 : 15).

OM EEN HEILIG VOLK

Zo goed als de preek is het ambt slechts middel ; om de kerk is het te doen, om de gemeente ; om de openbaring der gemeente in haar leven ; in haar leven als een eigen volk onder haar koning Christus ; in haar veelzijdig volksleven ; om haar mondig volksleven ; om haar leven als een koninklijk volk, een heilig volk, een gezalfd volk. Dat volk, de gemeente, heeft de heilige roeping, de koninklijke roeping, de priesterlijke roeping op alle levensgebied. Niet slechts het ambt, niet slechts de gemeente door het ambt. Neen, het is één van de weldaden, die Christus aan zijn gemeente schonk, en de arbeid door het ambt één van de wijzen, waarop de roeping der gemeente, de heilige taak van Christus' lichaam, de hemelse arbeid van het gezalfde volk uitgeoefend wordt. Heel dat ambt is er juist, om de gemeente te dienen en te bekwamen, opdat zij zo tot haar veelzijdige en veelvoudige en veelvormige arbeid kome en daarin vordere.

SIKKEL

Het vreemdelingschap voor de aartsvaders was er niet alleen vanwege het feit dat zij weggetrokken waren uit hun aardse vaderland, neen, ze waren vreemdelingen, waar ze ook waren op aarde. Zelfs voor het volk Israël geldt, als het in bezit is van het land Kanaän, dat ze daarin wonen als vreemdelingen. (Ps. 39 : 13 en 119 : 19).

Als Petrus zijn lezers dus aanspreekt met vreemdelingen dan duidt dat op het feit dat ze vreemd-zijn in deze wereld. Het waren heiden-christenen (2 : 10). Nog maar pas waren ze door de prediking van het evangelie bekeerd van hun ijdele heidense wandel. En nu al moeten ze dat betalen met veel moeite. Moeite waarin hun vreemdelingschap uitkomt. Ze worden gelasterd (2 : 12). Christenslaven worden onredelijk behandeld door hun heidense meesters (2 : 18). Evenzo de christenvrouwen door hun heidense mannen (3 : 1).

Hoe zijn deze mensen nu tot vreemdeling geworden ? Wel, de gemeente is wedergeboren door de opstanding van Jezus Christus tot een levende hoop. En daarom mogen zij zich verheugen, ondanks de moeite. Heidenen zijn mensen zonder hoop in deze wereld, omdat ze zijn zonder God (Ef. 2 : 12). Omdat ze dode goden hebben, die niets kunnen, daarom hebben ze geen hoop. Maar de gemeente is de gemeente van de levende God en daarom is de hoop van de gemeente een levende hoop. Als Petrus dan het woord wedergeboorte gebruikt, behoeven we niet te denken aan alle mogelijke theorieën, want het betekent heel gewoon dat Petrus' lezers andere mensen zijn geworden. Dat komt vooral hierin uit, dat ze vroeger mensen waren zonder hoop, maar nu mensen met hoop. Geworden van mensen zonder vreugde tot mensen levende in de vreugde. En dat is zulk een grote verandering, dat het alleen maar met een nieuwe geboorte te vergelijken is.

Die grote verandering heeft plaats gevonden door de opstanding van Jezus Christus uit de doden. Dat kon Petrus zelf zich nog heel goed herinneren welk een grote verandering dat gegeven had. In droefheid en hopeloosheid was de discipelkring verzonken, toen Jezus gekruisigd en gestorven was. De Emmaüsangers zeggen : wij hoopten dat Hij was degene, die Israël verlossen zou (Luc. 24 : 21). Maar in die hoop, zo vreesden ze, waren ze beschaamd. Maar toen ze gingen geloven dat Jezus Christus werkelijk uit de doden was opgewekt, toen werden ze geheel andere mensen. Mensen vol vreugde. Mensen met hoop in deze wereld.

Zoals het bij de discipelen ging, zo gaat het sedert dien bij alle gelovigen. Door de prediking van het evangelie zijn ook Petrus' lezers getrokken uit het heidendom, die troosteloze godsdienst, tot het wonderbaar licht van Jezus Christus (2 : 10). Ge zijt met Christus begraven door de doop in de dood, opdat, gelijk Christus opgewekt is door de majesteit des Vaders, zo ook wij in nieuwheid des levens zouden wandelen (Rom. 6 : 4). Door het evangelie van het koninkrijk wordt de vervreemding van God overwonnen, maar tegelijk wordt hij die het evangelie gelooft, daarmee een vreemdeling op aarde. Maar een vreemdeling, in vreugde levende.

Als we van hoop lezen in de Bijbel, dan

UIT DE INHOUD:

Wedergeboren tot een levende hoop	A.
Hiërarchie	C. V.
De Generale Synode	C. V.
Korte verhandeling over het Heilig Avondmaal (I)	C. V.
Gebedsgenezingen	B. T.
Psychische moeilijkheden voor de recruit	W. K. v. D.
Boekbespreking	H. J. J. en J. M.
Kritische krabbels	Frater
Persschouw	
Van hier en ginds	
Kerknieuws	

moeten we óns begrip hoop uit het dagelijks leven even vergeten. We zeggen b.v. te hopen dat het morgen mooi weer zal zijn, als we willen uitgaan. Maar dan hebben we geen zekerheid. Hopen in de Schrift is volkomen zekerheid. Dat staat in verband met dat vreemdeling-zijn. Abraham was een vreemdeling in Kanaän. Maar hij wist zeker dat het erfelijk bezit zou wezen van zijn nakomelingen. Hij wist het zeker, want het was het land van belofte. Een belofte, hem geschonken door de levende God. Daarom was het een levende hoop.

Hoop is de verwachting van het goddelijk herstel van héél het leven. Het is meer dan hopen op de hemel, hoewel dat er natuurlijk niet bij uitgezonderd is. Het is hoop op de komst van het koninkrijk, dat geopenbaard zal worden in de laatste tijd (1 : 5). In de komst van het koninkrijk herstelt God het oorspronkelijke. In het paradijs heerste God als Koning en Vader. Toen kwam de zonde. De opstand tegen God. Daarmee ook de vervreemding van God. Maar in Jezus Christus wordt het koninkrijk hersteld. Door Zijn werk. De zonde en de gevolgen van de zonde, die drukken op het ganse scheepsel, zullen weggenomen worden. En met reikhalzend verlangen wacht de schepping op het openbaar worden van de zonen Gods. Want de schepping is aan de vruchteloosheid onderworpen, in hope echter, omdat ook de schepping zelf van de dienstbaarheid aan de vergankelijkheid zal bevrijd worden tot de vrijheid van de heerlijkheid der kinderen Gods (Rom. 8 : 18-30). Zo is de hoop de zekerheid over en de zin van de geschiedenis, van kerk en wereld. Deze hoop is de helm der zaligheid, waarop alle slagen van de satan opgevangen worden én afketsen.

Zo is het volk van God tot vreugde geroepen. Deze vreugde is niet de brooddronkenschap van de wereld. Want vreugde waartoe wij geroepen worden is de blijdschap over de verlossing van heel het leven, een vreugde die er ook zijn mag en moet in de droefheid. Deze vreugde ook in de droefheid vast te houden vraagt strijd. De strijd van het geloof. Maar dat we de blijdschap vast houden in Gods kracht en dat we er, met bevende lippen, belijdenis van doen, is wat ons onderscheiden moet van de wereld. Laat deze blijdschap des HEREN steeds de toevlucht zijn van de gemeente des HEREN (Neh. 8 : 11).

Langerak (Z.-H.)

AMELINK.

HIËRARCHIE

De ontwikkeling der dingen in de synodale kerken heeft weer onze volle aandacht geconcentreerd op het dodelijk gevaar van de hiërarchie.

Het is wel duidelijk geworden, dat in de zaak-Wolvega de hiërarchie van de meerdere vergaderingen, van de classis en de synode, zich op een geduchte manier heeft laten gelden. Maar ten slotte is dat toch niet meer dan een incident, een „geval”, hoe belangrijk ook.

Erger is, dat door de pas plaats gehad hebbende verandering der kerkenorde in de synodale kerken de hiërarchie ook officieel in de kerk is ingevoerd. Art. 31 van de kerkenorde, de grondpijler van de gereformeerde kerkregering, is radicaal weggedaan.

We schrijven daar nog wel eens over.

Nu we opnieuw met de hiërarchie worden geconfronteerd, is het goed ons af te vragen wat het **eigenlijke**, het **wezenlijke** is van deze zonde, van deze vergiftiging der kerk.

Men moet de hiërarchie door en door kennen zal men haar in de werkelijkheid van het kerkelijke leven kunnen herkennen. Met wat theoretische kennis is men óók ten aanzien van de hiërarchie niet klaar. Wat heeft men er aan, of men alleen maar een aantal zinnigjes daarover uit het hoofd heeft geleerd en die nu kan hanteren? Het komt er op aan waarlijk **geestelijke** kennis te hebben omtrent de hiërarchie. En voorts, dat men haar kent naar haar typische **anti-christelijke wortel**. Dan alleen zal men haar waar zij optreedt kunnen ontdekken en ontmaskeren.

Het kwam in de kerk heel dikwijls voor, dat men theoretisch wel het één en ander wist van verschillende ketterijen en afdwalingen. Men had er wat, of véél, over gelezen. Men kon de kenmerken ervan netjes opzeggen. Maar men kende ze niet **in het leven**.

Men kon b.v. gans getrouw waarschuwen voor en vechten tegen subjectivisme en individualisme, terwijl men niet dóór had, dat men er zelf een slachtoffer van was.

De geschiedenis van de kerk in ons land ná de Dordtse Synode geeft daarvan een droevig beeld. Men bleef met allerlei wapenen de remonstrante leerstellingen bestrijden, maar men had het niet door, dat men in zijn rationaliserende theologie, al of niet aangevuld met wat „bevinding”, in wezen zelf „remonstrants” was geworden!

Zo iets kán er nu ook gebeuren ten aanzien van de hiërarchie. Het is mogelijk, dat men van verschillende hiërarchische stelsels van kerkregering aardig wat afweet. Men kan een ander zeggen over een synodocratische, een bisschoppelijke, een caesaropapistische, een pauselijke hiërarchie. Men kan daar bovendien geducht op afgeven en die heftig bestrijden. Maar het is mogelijk, dat men bij dat alles de hiërarchie in de kerk naar haar **eigenlijke wezen** toch nog nooit goed heeft gezien. Dat men er in — gans niet beminnelijke — naïeveteit zelfs geducht slachtoffer van geworden is.

Daarom is het nodig de hiërarchie in haar **wezen** te leren kennen.

Waar gaat het dan om in de hiërarchie?

Dr Kuyper heeft eens geschreven, dat het wezen van de hiërarchische ontaarding der kerkregering hierin bestaat, dat de kerk geregeerd wordt door een „geestelijke stand”. Of, om het wat concreter en populairder te zeggen, „dat de hoogheid in de kerk bij de predikanten” berust. Of deze „dominees” of „geestelijken” door de gemeente gekozen of van boven af over de kudde aangesteld worden, doet hieraan niets af of toe.

Dat deze heerschappij van een „geestelijke stand” het kenmerkende van de hiërarchie is, blijkt volgens Kuyper uit het woord zelf. Het hangt immers samen met het griekse woord hiëroi, dat zoiets als heilige priesters betekent. En het woord hiërarchie doelt dan op de heerschappij van die heilige priesters in het georganiseerde godsdienstige leven.

In de oude kerk was het namelijk zó, dat men ten aanzien van hen, die in de kerk zouden regeren, de eis stelde, dat ze **heilige mannen** zouden zijn. De kerkregeerders moesten veel heiliger zijn dan het „gewone volk”. Ze moesten boven de „leken” uitblinken door hoger zedelijkheid, grotere vroomheid. Daarom stelde men b.v. vast dat deze kerkregeerders niet mochten trouwen.

Na de grote reformatie verdween in de protestantse kerken die heilige kaste der „geestelijken”. Men aanvaardde daarin, althans theoretisch, geen aparte stand van heilige mannen meer. Het coelibaat werd afgeschaft. Maar de oude taaie drang om het in de kerk te zeggen te hebben bleef. Die is eenvoudig een oer-trek van het menselijk hart. En die wordt niet vernietigd als men in de kerk tot regeren geroepen wordt. Integendeel, die roeping is voor deze ingeboren neiging een permanente prikkel om zich uit te leven. Om ook in de kerk te gaan **heersen**. Gedekt door de ambtelijke roeping.

In de reformatische kerken manifesteerde zich nu deze zondige trek van het hart vooral in een onschriftuurlijke verheffing van het **ambt**. Dat „ambt”, aldus Kuyper, werd hemel-hoog verheven. In dat „ambt” concentreerde men alle macht in en over de kerk. Terwijl men met grote zorg de schijn bewaarde, dat de gemeente meewerkte en meeregeerde, kregen de dragers van dat ambt in feite alle touwtjes in handen.

Onder de mannen van het „ambt” namen nu al heel gauw de **dienaren des woords** de éérste plaats in. Zij hadden gestudeerd. Al waren ze lang niet altijd wijs — ze hadden wel „kennis”. Ze waren op de hoogte van de kerkleer, de kerkregering, de kerkelijke verordeningen. En dat gaf hun een machtig middel in de hand om zich omhoog te werken en een eerste viool te gaan spelen. Ouderlingen en diakenen waren reeds spoedig weinig betekende, onbeduidende verschijningen. Vaak waren ze met hun eigen figuur verlegen. Ze werden een soort slippendragers van de dominees, figuranten voor lagere diensten. Wassen neuzen om het spel compleet te maken. En zo ontstond de **dominocratie**.

In schijn hield men nog aan de presbyteriale kerkregering vast. In wezen was evenwel de dominé alles. Hij was de 1 en de ouderlingen en de diakenen vormden de nullen, die achter dat getal werden geplaatst en die één op die manier al groter maakten.

In bijzondere mate was deze dominocratie doorgedrongen in de Hervormde Kerk.

Een predikant werd daarin bevestigd zonder dat hij gehouden was bepaalde vragen te beantwoorden. Hij werd dus aan de gemeente verbonden zonder tot iets bepaalds verplicht te zijn of zichzelf te verplichten in zijn functie van predikant.

Hij mocht voorts krachtens de onderteekningsformule, waaronder hij zijn naam had gezet toen hij toegang kreeg tot zijn ambt; dat „evangelie” verkondigen wat **voor hem** „evangelie” was. Zelfs al behoorde tot dat „evangelie”, dat Jezus nooit had bestaan. Hij mocht voorts dopen en het avondmaal bedienen, precies zoals hij dat zelf verkoos. Aan geen formulier was hij gebonden.

Bij de leiding der godsdienst oefeningen, zo was er gedeputeerd, „gaan de predikanten, zowel in 't algemeen als in het bijzonder, met betrekking tot het gebruik van den Heidelbergischen Catechismus, de Liturgische Geschriften, de vragen bij de voorbereiding tot het Avondmaal, de Psalmen en de Gezangen, naar eigen oordeel te rade met de **Godsdienstige behoeften hunner Gemeenten**”. Dat wil zeggen: men wettigde daarbij consequent de wet van de wetteloosheid. De gemeenten waren ook in dit opzicht geheel en al aan de willekeur van de dominé overgeleverd.

Met de bevestiging van de huwelijken stond het precies zo. De predikanten mochten die geheel en al naar hun particuliere liturgische en dogmatische inzichten inrichten. Ook omtrent de herderlijke zorg was niets concreets bepaald. Iedere predikant was geheel vrij zich daarmee bezig te houden of het te laten.

En bovendien had een predikant een enorme macht als voorzitter van de kerkeraad.

Hij had n.l. de bevoegdheid om elk voorstel, dat hem niet aanstond niet in behandeling te brengen. Of, en dat betekende ook een geweldige macht, hij maakte, wanneer de gang van zaken bij de behandeling van één of andere kwestie hem niet aanstond, van de in behandeling zijnde zaak „een geschil”. Daardoor bewerkte zo'n dominé, dat de behandeling van de in geding zijnde kwestie voorshands niet kon en mocht doorgaan. Want als hij een zaak tot „een geschil” maakte, werd die geheel en al naar het classicaal bestuur verwezen, opdat die haar zou afdoen.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Groningen
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs. G. Puchinger, Utrecht
Drs. H. R. Rookmaker, Amsterdam-Z.
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Secretariaat Geref. Persvereniging „Opbouw”:

H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht

Inderdaad, dit alles is een hiërarchie, welke de gestalte heeft aangenomen van „dominocratie”.

En deze „dominocratie” was de zenuw van de ganse kerkregering in de Ned. Herv. Kerk. Jaren lang was van de Algemene Synode der Herv. Kerk, zegge en schrijve, niet meer dan één ouderling lid.

Wat we nu in deze „orde” van de Ned. Herv. Kerk met de vorige eeuw ontdekken, is niet meer dan één mogelijkheid, één vorm van wat steeds hiërarchie was, is en zijn zal.

Want die bestaat hierin dat kerkelijke ambtsdragere of andere kerkelijke functionarissen zich méér macht, of, beter gezegd: **andere** macht toeëigenen dan Christus in zijn gemeenten door mensen wil laten bedienen.

Maar — deze machtsusurpatie kan in de kerk op velerlei, en soms zeer gecamoufleerde wijze geschieden.

Daarover een volgende keer.

C. V.

DE GENERALE SYNODE

Als dit nummer van „Opbouw” de lezers bereikt, is de Generale Synode van Spakenburg reeds met haar werk begonnen.

Waar kerken werkelijk **gereformeerd** zijn klopt het hart van het kerkelijke leven nooit in synoden.

Want het eigenlijke leven der kerk vindt men daar in de **plaatselijke kerken**. Die kerken verrichten de eigenlijke taak der kerk. En in en door de plaatselijke kerken wordt ook de eigenlijke strijd der kerk gevoerd. En het leven, de taak en de strijd zijn weer geconcentreerd in de prediking.

Wij, gereformeerden, hebben, zoals vanzelf spreekt, een zeer critische instelling tegenover synodale vergaderingen. Dat spreekt van zelf. Dat is nodig en goed. Synoden waren dikwijls de invalspoorten voor een bepaalde hiërarchie in de kerken. En heel veel van de ellende, die over de gereformeerde kerken gekomen is, vond haar oorzaak in generale synoden. Men denke maar aan die van 1837, 1840, 1843, 1846, 1902, 1936, 1939, 1943.

Maar een synode kán ook een zegen zijn voor het kerkelijk leven.

Maar alleen dan als de Geest des HEREN werkelijk de vergaderingen en de besprekingen beheerst. En als in **alle** leden ten aanzien van **alle** zaken de geest van Christus openbaar wordt.

Als dat geschiedt houdt een synode zich angstvallig binnen de grenzen van haar bevoegdheden. En dan kan van synoden een helpende, zuiverende en stimulerende werking in de kerken uitgaan.

Maar dat zal alleen geschieden als de synode o.a. gedragen wordt door het dagelijks gebed van Gods volk.

Laten we nimmer vergeten, dat God ook een synode kan geven in zijn **toorn**, als een gericht over kerken, die Hem niet waarlijk vrezen.

Er moge in de komende weken véél gebeden worden voor de broeders die in Spakenburg samen zijn.

C. V.

Korte verhandeling over het Heilig Avondmaal

door Johannes Calvijn

I

Woord vooraf

Wat in dit en enkele volgende artikelen zal worden gepubliceerd is de vertaling van een klein geschrift van Calvijn.

De volledige titel daarvan is: **Korte Verhandeling over het Heilig Avondmaal van onzen Here Jezus Christus, waarin de ware instelling, de vrucht en de nuttigheid ervan wordt aangetoond, tevens de verklaring wordt gegeven van het feit, dat verscheidene hedendaagse schrijvers er op verschillende wijze over hebben geschreven.**

In meer dan één opzicht is deze verhandeling een zeer belangrijk geschrift van de grote hervormer.

Het werd door hem geschreven tegen het einde van zijn verblijf in Straatsburg, in de winter van 1539/40. Dat wil zeggen: nadat hij met alle mogelijke grote figuren uit de reformatietijd in contact was getreden en hij de situatie in het hervormde kamp door en door had leren kennen. En voorts nadat hij de tweede zeer vermeerderde druk van zijn Institutie had gereed gemaakt en zijn commentaar op de brief aan de Romeinen van de pers was gekomen en daarmee bewijs had gegeven van een buitengewoon inzicht in de Heilige Schrift.

Calvijn leed zeer, heel zijn leven lang, onder de gedeeldheid van de kerken der Reformatie. Zoals men weet concentreerden zich de verschillende en de broeders uiteendrijvende opvattingen in de leer omtrent het Avondmaal. Calvijn besloot nu in 1539 een korte, duidelijke verhandeling te geven omtrent het Avondmaal des Heren, met de uitgesproken bedoeling daardoor zo mogelijk een eenheid van opvatting tot stand te brengen of, in ieder geval, voor te bereiden. Wij weten dat, van Calvijn zelf. Op 17 Maart 1546 schreef hij namelijk aan Veit Dietrich een vriend van Luther, dat hij er zich zeer over verblijdde, dat deze de Korte Verhandeling waardeert. Hij schrijft dan letterlijk: „De eenvoudige, populaire, op ongeleerde mensen berekende schrijfwijze toont wat aanvankelijk mijn bedoeling was. Want voor latijn kennende mensen pleeg ik mij zorgvuldiger (accuratius) uit te drukken. Ik heb er toch naar gestreefd mijn mening niet alleen getrouw weer te geven, maar die ook klaar en onverheeld uiteen te zetten.... Och dat, zoals gij zegt de mannen van Zürich (de volgelingen van Zwingli) zich bij deze belijdenis zouden willen aansluiten! Ik denk dat dan ook Luther niet zo hard zou zijn dat een verzoening niet makkelijk tot stand zou zijn te brengen”.

We vinden dus in dit boekje een eenvoudige en glasheldere uiteenzetting omtrent de aard en betekenis van het Heilig Avondmaal — een uiteenzetting, welke in substantie door alle gereformeerde kerken werd aanvaard — maar tegelijk ook de concretisering van één van de vele pogingen, welke Calvijn aangewend heeft om de eenheid tussen alle reformatoorsch-gedinden tot stand te brengen.

Het boekje van Calvijn is speciaal voor „Opbouw” door Mej. A. J. Dam te Kampen vertaald. We zijn haar zeer dankbaar voor haar voortreffelijke arbeid en hopen dat ze haar „loon” zal ontvangen in de zorgvuldige bestudering van haar vertaling door de lezers.

C.V.

Inleiding

Aangezien het Heilig Sacrament van het Avondmaal van onzen Here Jezus langen tijd door verscheidene ernstige dwalingen is ingekapseld geweest en de laatste jaren alweer opnieuw verduisterd is door verschillende betwistbare meningen en twistzieke woordenstrijd is het geen wonder, dat vele eenvoudige zielen niet in enkele woorden kunnen samenvatten waaraan zij zich te houden hebben, maar verslagen in twijfel verkeren, zolang niet de dienaren Gods, alle twist uitbannend, tot een zekere overeenstemming komen. Daar het echter zeer gevaarlijk is geen enkele

zekerheid te hebben aangaande deze verborgenheid, waarvan het verstaan zo nodig is voor onze zaligheid, dacht ik dat het een zeer nuttig werk zou zijn in het kort, maar duidelijk den hoofdinhoud van wat men ervan moet weten, te behandelen en uiteen te zetten. Mede ook, daar enige achtenswaardige personen, de noodzakelijkheid daarvan inziende, mij dit hebben verzocht; welk verzoek ik, zonder in mijn plicht te kort te schieten, niet heb kunnen afwijzen.

Maar om alle moeilijkheid te vermijden, is het noodzakelijk aan te geven, welken gedachtengang ik heb besloten te volgen.

Ten eerste zullen wij dan uiteenzetten tot welk doel en om welke reden de Here ons dit Heilig Sacrament heeft ingesteld.

Ten tweede, welke vrucht en nuttigheid wij er door verkrijgen. Hierbij zal tevens worden verklaard op welke wijze het lichaam Jezus Christus ons er in wordt geschonken.

Ten derde, waarin het wettig gebruik ervan bestaat.

Ten vierde zullen wij nagaan door welke dwalingen en vormen van bijgeloof het is bezoedeld. Hier zal er op worden gewezen welk geschil de dienaren Gods wel moeten hebben met de Pausgezinden.

Als laatste punt komt aan de orde de oorzaak van den strijd, die zo fel is gevoerd, zelfs tussen hen die heden ten dage het Evángeelie weer in het volle daglicht hebben gesteld en geijverd hebben voor den rechten opbouw van de Kerk in de gezonde leer.

1. Over de instelling van het Heilig Avondmaal

Wat het eerste punt betreft: Daar het onzen goeden God behaagd heeft ons door den doop in Zijn Kerk, Zijn huis, dat Hij wil onderhouden en regeren, te ontvangen, en Hij ons aangenomen heeft, niet alleen tot Zijn dienstknechten, maar tot Zijn eigen kinderen, moet Hij, om een goed Vader te zijn, ons onderhouden en voorzien van alles wat ons tot het leven noodzakelijk is. Want het stofelijk voedsel, dat alle mensen nodig hebben en waar de ongelovigen evengoed hun deel van ontvangen als de gelovigen, is niet het eigenlijk voedsel voor Zijn huisgezin.

Weliswaar hebben wij reeds een getuigenis van Zijn vaderlijke goedheid, daarin, dat Hij ons onderhoudt naar het lichaam: want wij hebben deel aan alle weldaden, die Hij ons schenkt met Zijn Zegen. Maar evenals het leven, waarin Hij ons heeft doen wedergeboren worden, geestelijk is, moet ook het voedsel om ons in dat leven te bewaren en te versterken, geestelijk zijn. Want wij moeten begrijpen, dat Hij ons niet alleen groepen heeft om eens Zijn hemelse erfenis deelachtig te worden; maar dat Hij ons reeds enigszins in hope in het bezit daarvan heeft gesteld: dat Hij ons niet alleen het leven heeft beloofd, maar ons reeds daarin heeft overgezet door ons van den dood te verlossen. Want, toen Hij ons als Zijn kinderen aannam, heeft Hij ons doen wedergeboren worden uit het onvergankelijk zaad, Zijn Woord, dat Hij door Zijn Heiligen Geest in onze harten heeft ingeplant.

Om ons dus in dit leven staande te houden, moet niet ons lichaam verzadigd worden met voedsel, dat aan bederf en ondergang onderhevig is, maar moeten onze zielen gevoed worden met een betere en kostbaardere spijs.

Welnu, de ganse Schrift zegt ons, dat het geestelijke brood, waardoor onze zielen worden onderhouden datzelfde Woord is waardoor de Here ons heeft wedergeboren; maar zij voegt er tevens de reden daarvan aan toe: namelijk het feit dat Jezus Christus, die alleen ons leven is, ons daarin wordt gegeven en toegediend.¹⁾ Want wij moeten niet menen, dat er ergens elders leven is dan in God. Maar zoals God alle volheid van leven in Jezus heeft gegeven, om ons dit door Hem deelachtig te doen worden, zo heeft Hij ook Zijn Woord als middel verordineerd, waardoor Jezus Christus ons met al Zijn genadegaven wordt geschonken.

Intussen blijft het altijd waar, dat onze zielen geen ander voedsel hebben dan Jezus

Christus. Bijgevolg geeft de Hemelse Vader, die liefderijk voor ons onderhoudt, geen andere spijs, maar vermaant ons veel meer in Christus al onze verzadiging te zoeken, als in een rijkelijk voldoende voedsel, dat wij niet kunnen ontberen, en waarbuiten geen ander te vinden is.

Wij hebben reeds gezien hoe Jezus Christus de enige spijs is waarmede onze zielen worden gevoed: maar daar Hij ons wordt gegeven door het Woord des Heren, dat Hij daartoe, als een middel, verordend heeft, wordt dat ook brood en water genoemd.

Welnu, wat van het Woord gezegd wordt, is evengoed toepasselijk op het Sacrament van het Avondmaal, door middel waarvan de Here ons tot de gemeenschap met Jezus Christus brengt. Want daar wij zo zwak zijn, dat wij Hem niet in waar vertrouwen des harten kunnen aannemen, wanneer Hij ons alleen door onderwijs en prediking wordt geschonken, heeft de Vader der barmhartigheid, die het niet beneden Zich achtte hierin onze zwakheid tegemoet te komen, aan Zijn Woord een zichtbaar teken willen toevoegen, waardoor Hij ons den inhoud van Zijn beloften concreet heeft voorgesteld²⁾ om ons te bevestigen en te versterken, en wel door alle twijfel en onzekerheid van ons weg te nemen.

Daar het dus een zo hoge en onbegrijpelijke verborgenheid is, te zeggen dat wij gemeenschap hebben aan het lichaam en bloed van Jezus Christus, en wij van onzen kant zo bot en ongevoelig zijn, dat wij ook het allergeingste van hetgeen God betreft niet kunnen begrijpen, was het nodig, dat die verborgenheid ons te verstaan werd gegeven op een wijze, die aangepast was aan ons begrip.

Daarom heeft de Here ons Zijn Avondmaal ingesteld, vooreerst om de beloften van Zijn Evángeelie, welke ons gemeenschap geven aan Zijn lichaam en bloed, in onze consciëntiën in te drukken en te verzegelen en ons zekerheid en waarborg te geven, dat daarin ons eigenlijk geestelijk voedsel ligt, opdat wij met zulk een onderpand een recht vertrouwen op de zaligheid zouden verkrijgen.

In de tweede plaats dient het om ons te oefenen in de erkenning van Zijn grote goedheid over ons, om die overvloediger te prijzen en groot te maken.

In de derde plaats, om ons aan te sporen tot alle heiligheid en reinheid, daar wij leden van Jezus Christus zijn, speciaal tot eenheid en broederlijke liefde, zoals deze ons daarin inzonderheid wordt op het hart gedrukt.

Wanneer wij deze drie redenen, die de Here op het oog had toen Hij ons Zijn Avondmaal instelde, goed hebben gezien, zullen wij reeds in beginsel een juist inzicht hebben verkregen, zowel in het voordeel dat wij daardoor ontvangen als in onzen plicht tot het rechte gebruik ervan.

¹⁾ nous est donné et administré

²⁾ par lequel il représentât la substance de ses promesses

Gebedsgenezingen

Het behaagt de HEERE aan vele zieken genezing te schenken op het gebed, dat dóór hen en vóór hen werd opgezonden. Maar de HEERE schenkt ook vele malen genezing, zonder dat er door iemand om gebeden werd. Niet het gebed bewerkt de genezing, maar de hand van een almachtig en vrijmachtig God, die alle dingen leidt en bestuurt in het leven van ieder mens.

Zo mogen we alle genezingen, die God schonk op het gebed, gebedsgenezingen noemen. De genezing van koning Hiskia, nadat op advies van de profeet Jesaja op het gezwel van de lijder een vijgenkoek was gelegd, was een gebedsgenezing. We lezen duidelijk, dat de HEERE het gebed van Hiskia had gehoord; zijn tranen had gezien en genadig zijn levenstijd met 15 jaren heeft verlengd.

Ook genezingen na aanwending van geneesmiddelen en het inwinnen van doktersadvies kunnen toch onder gebedsgenezingen gerekend worden. Als God ons herstel van ziekte schenkt in de normale middelrijke weg, dan is Hij niet minder de alles in Zijn hand hebbende en alles besturende hemelse Majesteit, dan bij een gans bijzondere en ongedachte genezing.

We maken deze opmerkingen, omdat we in deze weken weer veel over „gebedsgene-

zingen" horen spreken. Ieder heeft in zijn krant kennis kunnen nemen van de samenkomsten op het Malieveld in Den Haag, waar de Amerikaanse opwekkingsprediker Osborn grote scharen van mensen onder de indruk van zijn toespraken en gebeden heeft gebracht en waar mensen met allerlei ziekten en kwalen naar toekwamen om genezing te vinden op het gebed van die uitzonderlijke man. Men zegt, dat er velen van hun ziekten genezen zijn.

Zulke samenkomsten en genezingen trekken de aandacht. Men heeft wel eens de opmerking gemaakt, dat in het menselijk hart het heimwee naar het wonder leeft. In elk geval is er bij duizenden de zucht naar sensatie. De kranten schrijven er dan ook over. Vele mensen weten niet wat ze er van denken moeten. Komen hier de krachten van het Koninkrijk Gods openbaar? Dienen deze genezingen tot bevestiging van het Evangelie? Hebben we hier te doen met bijzondere Geesteswerkingen als in de dagen der apostelen? Of wordt het Evangelie er door in de weg gestaan, omdat zo gemakkelijk het geloof-in-het-genezen-zullen- worden wordt verward, onbewust, met het geloof in de Heere Jezus Christus? Werken in zulke massale „opwekkingsbijeenkomsten" niet mogelijk verborgen krachten, die buiten onze controle vallen, en die we zonder enige waarborg houden voor openbaringen van de Heilige Geest?

Er staat in Markus 16 : 17, dat degenen, die geloofd hebben, vele tekenen zullen vergezellen. Maar de Schrift leert evenzeer, dat ook de valse profetie van tekenen en wonderen vergezeld zal gaan. En de historie heeft duidelijk bewezen, dat heel wat z.g. geloofsgenezingen en gebedsgenezing een valse profetie achter zich hadden.

Heel leerzaam in dit verband is ook de geschiedenis, die we in Handelingen 19 lezen. Als Paulus in Efeze twee jaren lang het Evangelie preekt, dan doet God die prediking vergezeld gaan van ongewone krachten. De zweetdoeken en gordeldoeken van Paulus' lichaam werden aan de zieken gebracht en hun kwalen weken en de boze geesten voeren uit. Maar dan treden daar ook rondreuzende geestenbezweerders op, zeven zonen van een Joodse overpriester Scaeva. En zij gingen over hen, die boze geesten hadden, de naam van de Heere Jezus noemen met de woorden: Ik bezweer u bij den Jezus, die Paulus preekt.

We zouden zeggen: prachtig. Hier wordt de naam van de Heere Jezus over bezetenen uitgeroepen; de naam van dien Jezus, die ook Paulus preekte; de enige naam onder de hemel gegeven tot redding en behoud. Maar de bezetene, wiens boze geest men wilde bezweren, antwoordde: Jezus ken ik en van Paulus weet ik, maar wie zijt gij? En de bezetene sprong op die duivelbezweerders af en overweldigde ze te zamen en bleek zo sterk, dat ze met de kleren van het lijf en gewond op de vlucht gingen.

De Heere Jezus kennen we, en van de apostelen weten we, dat ze met een apostolische volmacht waren bekleed. Niet voor niets legt Paulus er telkens de nadruk op, dat hij door Gods wil een geroepen apostel was. Maar wie zijn die opwekkingspredikers en gebedsgenezers, die zich zo maar, op eigen autoriteit, in de naam van Jezus tot een willekeurige volksmassa richten: Ge behoeft niet langer ziek te zijn! Als ge maar gelooft, dan wordt ge genezen!?

Maar zo gaat het niet. Niet ieder kan zich een apostolische autoriteit aanmatigen. Zelfs aan de wettig verkozen ambtsdragers in de gemeenten hebben de apostelen niet hun apostolische volmacht overgedragen. Ja, Woordverkondiging, doop bedienen, de tafel des Heeren aanrichten. Maar geen opdracht tot „gebedsgenezingen" en „duivelbezweringen" in de naam van Jezus.

Als dan ook iemand mij zou vragen: Mogen onze zieken naar zulke opwekkingspredikers en demonstraties van „genezing op gebed" toegaan, om zich daar onder de invloed van „bijzondere" mensen te stellen? — dan zeg ik met vrijmoedigheid: nee!

De HEERE is onze Heelmeester. Gezondheid en ziekte komen niet bij geval, maar van Zijn Vaderhand ons toe. De HEERE kan ons op het ziekbed neerleggen en ons met allerlei kwalen bezoeken. Hij kan ons ook van het ziekbed oprichten en ons van kwalen genezen. Hij bestuurt de ziekteverwekkers en Hij beschikt de middelen ter genezing. De HEERE

doet en regeert en bepaalt alles, opdat we Hem zouden vrezen en kinderlijk voor Zijn aangezicht zouden wandelen, gelovend dat alle dingen in Zijn hand zijn: dokters, medicijnen, psychische gesteldheid, constitutiefactoren en wat al niet meer.

Ten slotte zijn we niet van dokters en medicijnen afhankelijk, al zullen we in het vertrouwen op Gods goedheid en barmhartigheid dankbaar gebruik maken van de middelen en wegen, die Hij opent om ons verlichting van lijden of genezing van ziekten te geven. Vandaar ons gebed in dagen van ziekte en ons vragen om ambtelijke voorbede naar het woord van Jakobus (5 : 14—16) en ons bidden

voor broeders en zusters, die in nood en ellende en levensgevaar verkeren.

En dan belijft het de HEERE, meer dan we vaak opmerken, naar het krachtig gebed van de rechtvaardige te horen en genezing te geven, soms tegen de verwachting van de dokter in, verrassend en wonderlijk vaak, opdat we ons over de goedheid des HEEREN zouden verblijden en Zijn Naam zouden prijzen.

Zijn er gebedsgenezingen, genezingen op het gebed? Ja, dagelijks, al komt geen enkele daarvan in de krant en al gaan er vele aan onze aandacht voorbij.

B. TELDER.

Psychische moeilijkheden voor de jonge recruit¹⁾

Wij zullen ons in het navolgende gaan bezighouden met de moeilijkheden, die de jonge man op zijn weg vindt, wanneer hij in militaire dienst treedt. Die moeilijkheden zijn van verschillende aard, en men kan ze van verschillend standpunt uit in het oog vatten. In onze titel ligt aangeduid, dat wij deze moeilijkheden en problemen zullen bekijken vanuit het **psychologische gezichtspunt**. Dat wil zeggen, dat het gaat om de vraag: welke psychische moeilijkheden, gevoelens, belevingen, welke psychische spanningen en problemen liggen er voor de recruit? Waar liggen de wortels en oorzaken van deze spanningen? Het betreft een uiterst ingewikkeld vraagstuk, waarvan ik slechts enkele aspecten en onderdelen naar voren kan halen.

Laten we als aanloop voor de benadering van ons probleem eens enkele kenmerkende trekken van de militaire maatschappij nagaan. Ik moet daarbij uit de aard der zaak wel treden buiten het eigenlijke psychologische kader. Dit is echter niet te vermijden. Zoals een predikant slechts dan relevante dingen kan opmerken betreffende geloofs-zaken, indien hij de situatie en het milieu, waarbinnen het geloof fungeert, grondig onderzocht heeft, en door en door kent, zo kan ook de psycholoog slechts ter zake doende opmerkingen maken, indien hij de achtergrond schildert, tegen welke de psychische emoties, spanningen etc. optreden. De opmerkingen, die ik nu ga maken, zijn dus opmerkingen-vooraf, die noodzakelijk zijn om ons de psychologische problematiek duidelijker voor ogen te halen.

Ik begin dan met een opmerking over een zaak, die men haast vanzelfsprekend zou kunnen noemen, indien de ervaring niet leerde, dat vele ouders, maar helaas ook anderen die met militairen te maken krijgen, er te weinig rekening mee houden. Het is het grondfeit, dat de militaire maatschappij een geheel eigensoortige gemeenschap is, met eigen structuur, kenmerken, wetten, normen, regels, gewoonten, gebruiken, die soms zeer duidelijk, soms minder, verschillen van de kenmerken, normen etc. van de niet-militaire gemeenschappen. Gemakshalve zullen wij deze laatste samenvattend aanduiden met de algemene, vage term „burgermaatschappij".

De moeilijkheden voor de recruit ontstaan door dit verschil tussen de militaire en de burgermaatschappij.

We zullen nu enkele kenmerken van de militaire maatschappij nader bekijken.

1. De militaire maatschappij is in hoge mate een **dwanggemeenschap**. De meerdere heeft hier op veel sprekender wijze zeggenschap over de mindere dan elders in de menselijke samenleving. Wanneer de meerdere zegt: kom!, dan heeft de mindere te komen, zegt hij: ga!, dan gaat hij.

Uiteraard is dit gezag **niet totalitair**. De gezagsdrager heeft bijvoorbeeld geen zeggenschap over het geloof of de zedelijke overtuiging van de mindere; tot op zekere hoogte heeft hij dit echter wel op de naar voren komende **uitingen** van geloof en ethische overtuiging. Ik denk b.v. aan de zondagsdienst, verplicht bezoek van instructiefilms

e.d. Zelfs bestaat er dwang over het lichaam en in het uiterste geval, van oorlog, macht over het leven van de mindere.

Dit alles is geen principieel, maar wel een sterk gradueel verschil met de macht, die de gezagsdrager over de ontzagbieder heeft in de burgermaatschappij: men denke aan belastingen, verkeersregels etc. Een belangrijk punt in psychologisch opzicht is verder, dat de dwang in de burgermaatschappij van jongs af aan geleerd en binnen zekere grenzen ook geaccepteerd wordt, terwijl men met de dwang in de militaire maatschappij plotseling bij het in dienst treden geconfronteerd wordt.

2. De militaire gemeenschap is uitermate sterk en consequent **hiërarchisch gestructureerd**. Er is een duidelijke, verticale gradatie van mindere en meerdere, met scherp omschreven plichten en rechten.

3. Horizontaal gezien bestaan er groepen van personen van gelijke rang, die weer eigensoortige, onderlinge betrekkingen hebben.

4. Men vindt in de militaire maatschappij een merkwaardig uitgebalanceerde verhouding van **kamaraadschappelijkheid** en **streng tucht**. Waar deze verhouding verbroken is, dreigt desintegratie van de gemeenschap. De militaire gemeenschap, die alleen op kamaraadschap rust, wordt een ordeloze troep, die inefficiënt is voor het uitoefenen van haar taak. Die gemeenschap echter, die alleen geregeerd wordt met tucht, verandert in een troep angstige, slaafse leden, waarin de bedwongen opstandigheid een voortdurend gevaar vormt voor openlijke muiterij.

5. De militaire maatschappij is overwegend monosexueel opgebouwd, d.w.z. de leden behoren tot één geslacht, i.c. het manlijke. De samenwerking met vrouwelijke corpsen (MARVA en MILVA) laten we hier buiten beschouwing.

6. Voor het grootste gedeelte behoren de recruten, de jonge onderofficieren en ook de jongere officieren tot een leeftijdsgroep, die de levensfase van de puberteit pas is gepasseerd, of die voor een gedeelte nog in deze fase verkeert.

Tegen deze achtergrond van kenmerken van het militaire leven, tamelijk willekeurig in punten ondergebracht, wil ik enkele psychische problemen bespreken, die van belang zijn voor ons onderwerp. We zullen daarbij puntsgewijs het boven opgesomde volgen.

1. De militaire maatschappij is in hoge mate een dwanggemeenschap. Dit heeft verschillende psychische consequenties.

a. De militaire maatschappij met haar dwingend karakter is **niet te ontlopen**. Van verschillende gemeenschappen kunnen de leden, wanneer er principiële bezwaren rijzen, of wanneer de sfeer niet langer als prettig ondervonden wordt, afscheid nemen. (b.v. buurtvereniging, sportclub, politieke partij etc.) Bij andere gemeenschappen is dit niet mogelijk. Tot deze behoort de door de staat in het leven geroepen en georganiseerde militaire gemeenschap. (Wij zien hier verder af van een complicatie die kan optreden door emigratie).

Elke gemeenschap, en vooral elke dwanggemeenschap, brengt met zich mee een bepaalde inperking van de persoonlijke vrijheden en uitingsmogelijkheden. In de Wester-

¹⁾ Kort verslag van een lezing, gehouden voor de Landelijke Vergadering van de Contactcommissie Gereformeerde Garnizoenskerken te Amersfoort op 24 april '58.

se samenleving bestaat tot op zekere hoogte nog veel speelruimte voor deze persoonlijke uitingsmogelijkheden, al is deze uiteraard soms niet zo groot als wij zouden wensen: wij denken aan de gebondenheid aan sociale en morele codes, die soms tot een zware last kan worden. In het militaire leven is deze marge van vrijheid veel kleiner: tijd van opstaan en naar bed gaan, eten, kleding, omgangsvormen, de persoonlijke vrijheid kleine, ijdele trekjes te uiten zoals men dat wenst, b.v. in haartooi of aangezichtsversierselen als baard en snor, al deze dingen zijn tot in details geregeld, gestileerd en gecodificeerd.

Deze van buiten opgelegde dwang betekent voor sommigen een enorme psychische belasting. Het eist dan zeer veel van het gezonde aanpassingsvermogen om deze druk te kunnen opvangen.

Men onderscheide hier scherp twee dingen, nl. het ethische en het psychische aspect van de gezagsaanvaarding. Er zal onder ons wel geen verschil van mening over bestaan, dat het gezag in de militaire dienst aanvaard behoort te worden. Er wordt gehoorzaamheid gevraagd om Gods wil, tenzij eisen gesteld worden, die rechtstreeks ingaan tegen Gods geopenbaarde wil. Men wordt dan gesteld voor het Gode meer gehoorzaam zijn dan de mensen. Het ethische aspect betreft datgene, wat behoort.

Het psychische aspect is van andere aardheid, het gaat hier over feiten als: draagkracht, aanpassingsvermogen, psychische spankracht, psychische evenwichtigheid e.d. De ervaring leert, dat er een zekere mate van psychische rijpheid en aanpassingsvermogen voor nodig is, om zich in het militaire leven met al zijn voorschriften, verboden en codes die soms bij de jonge recruit de indruk wekken zeer grillig of zelfs zinloos te zijn, te kunnen schikken.

Deze gezagsaanvaarding, waarbij ook een zekere dosis incasseringsvermogen, gelatenheid, maar ook humor en speelsheid een belangrijke psychische rol spelen, kan men iemand niet zomaar even aanpraten, laat staan aanpreken. Men ziet nog al eens recruten, die zich aan de militaire dwang niet kunnen aanpassen, en die daardoor, wat men noemt, „afknappen”. Wij komen straks nader hierop terug.

b. Wij hadden het hierboven over de dwang-van-buiten-af. Van andere aard is een meer verborgen, onbewust blijvende, innerlijke, psychische dwang tot aanpassing.

(Wordt vervolgd)

W. K. VAN DIJK.

BOEKBESPREKING

Handboek ten dienste van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Onder redactie van prof. H. J. Schilder.
Oosterbaan & Le Cointre N.V. Goes 1958.

Wel heel laat — medio 1958 — verscheen dit Handboek. Het kon heel moeilijk anders door het overlijden van de vorige redacteur prof. Deddens. In het algemeen lijkt het me wel gewenst, dat een Handboek voor een bepaald jaar zo vroeg mogelijk in dat jaar verschijnt.

De statistische gegevens heb ik niet nagegaan. Ik neem aan, dat ze over het algemeen wel betrouwbaar zijn. Het komt me voor, dat de uitdrukking „ten dienste van de Gereformeerde Kerken” wel zeer ruim is opgevat. Vrijwel alle Geref. Verenigingen zijn genoemd. Haar aantal is legio. Ik vraag mij af of het werkelijk nodig is, dat aan alle verenigingen op allerlei gebied een plaats wordt gegeven in een Kerkelijk Handboek, zoals het gewoonlijk wordt genoemd. Hetzelfde zou kunnen gevraagd worden met betrekking tot de vele Kerkbodes. Maar beperking zal hier wel moeilijk zijn.

Na de statistische gegevens volgen twee In Memoriam's, namelijk een van Ds. Jan Bosch en een van Prof. Deddens. Een „woord ter gedachtenis” critiseert men niet. Maar naar aanleiding hiervan wil ik wel een enkele opmerking maken.

Het komt me voor, dat we met onze levensberichten niet op de goede weg zijn. De goede niet te na gesproken zijn ze in het algemeen te lang en te mooi. In „Opbouw” van 7 febr. 1958 werd een artikel van Ds. Fern-

hout opgenomen over „Jubilea”, wat mij uit het hart gegrepen was. Ik wil enkele zinnen nog eens voor onze aandacht plaatsen. Het zijn de volgende:

„Zeker, laat ze gedenken.

Maar laat het gedenken dan ook gedenken zijn in het licht van de boodschap, en laat de blijdschap daarbij dan ook uit de boodschap geboren worden.

Doch, dat dan de boodschapper en gemeente daarvoor beide de stilte zoeken. Hij, om al het gebrek, dat zijn werk ontserde en om al de zonde die het bevelde.

Zij, om de sleur, de onopmerkzaamheid, het gemis van geloof en van vruchtbaarheid, waarmee ze al te dikwijls het Woord haars Woords ontving.

Zo'n gedenktag zal altoos vóór alles een dag van verootmoediging moeten zijn — en eerst uit de verootmoediging zullen er de dank en de lof kunnen opgaan.

Maar — en dat is wat me er huiverig voor maakt — in dat teken der verootmoediging staan onze jubilea meestal niet.

De persoon van de dienaar des Woords staat daarbij doorgaans in het middelpunt.

Hij wordt, zoals het heet, gefeliciteerd, gecompimenteerd en gefêteerd. In toespraak na toespraak worden zijn verdiensten — hij mocht ze anders eens vergeten! — voor hem opgesomd. Zijn gaven, zijn werkkraft, zijn ijver, zijn toewijding worden geprezen. Zó geprezen, dat hij, als hij een ootmoedig of ook maar een bescheiden mens is — er verlegen onder wordt, af en toe z'n hoofd moet schudden, inwendig protesteert, beklemd wordt door de overdrijving in het ene, door tastbare onwaarachtigheid in het andere.

Wat hier waarschuwend gezegd wordt met betrekking tot jubilea moeten we ook maar bedenken en ter harte nemen bij onze „woorden ter gedachtenis”. We mogen dankbaar zijn als de HERE ons begaafde mensen geeft als dominee of als hogeleraar. Natuurlijk geldt dit evenzeer van een ouderling, die zijn dienst trouw verricht en van elke gelovige, die zich een levend lidmaat van Christus betoont. Maar laten we toch sober zijn in ons memorieren van de verdiensten van een nog levende of een ontslapen broeder.

We kennen onszelf toch wel een beetje met onze zwakheden en gebreken? En we weten toch wel wat de Schrift van mensen, ook van gelovige en bekeerde mensen zegt? Ik denk aan het woord van de Here Jezus in Lukas 17 : 10 : „Alzo ook gij wanneer gij alles gedaan zult hebben wat u bevolen is, zo zegt: Wij zijn onnutte dienstknechten, want wij hebben maar gedaan hetgeen wij schuldig waren te doen”. Ook komt mij in gedachten wat Paulus van zichzelf schrijft — en dat was niet vóór maar ná zijn bekering — in Rom. 7 : 15 : „Want hetgeen ik doe, dat ken ik niet; want hetgeen ik wil, dat doe ik niet, maar hetgeen ik haat dat doe ik”. Moeten we niet allen Paulus naspreken als hij zegt in Rom. 7 : 24 : „Ik ellendig mens (dat is: ik door de zonde geplaagde mens) wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods! Ik dank God door Jezus Christus onze Here”. We mogen en moeten dankbaar zijn voor grote gaven van hoofd en hart, die de HERE geeft. Maar daarvan blijft toch gelden wat er staat in I Cor. 4 : 7 : „Want wie onderscheidt u? En wat hebt gij dat gij niet hebt ontvangen? En zo gij het ook ontvangen hebt, wat roemt gij alsof gij het niet ontvangen hadt?”

In het sterfhuis van Luther moet een briefje gevonden zijn waarop geschreven stond: „Bedelaars zijn we, ja bedelaars”. Daarmee wilde hij wel zeggen, dat de allerheiligste nog maar een klein beginsel der gehoorzaamheid heeft en dat we allen van Gods genade moeten leven. Voor enige tijd sprak ik met een broeder, die wel aan het einde van dit leven stond. Als hij zijn leven overzag kon hij alleen maar zeggen: „O God wees mij zondaar genadig”. Z'n enige troost was, dat God goddelozen rechtvaardigt. Ook zei hij nog, dat hij niemand kende, die zijn leven in de dienst des HEREN had verteerd. Ik ken zo iemand ook niet.

Hiermee stap ik van de In Memoriam's af.

Dan volgt er een Jaaroverzicht 1957—1958 van de hand van Prof. H. J. Schilder. Ook hierover wil ik een enkele opmerking maken. Boven dit jaaroverzicht staat als Motto II: „Van de Gereformeerde kerken onderh. art. 31 K.O. vallen geen bijzondere voorvallen te vermelden; dit kerkgenootschap gaat

rustig zijn gang door het Nederlandse kerkelijke leven”.

Nieuwe Rotterdamse Courant, dinsdag 31 december 1957, Oudejaarsbijvoegsel, p. 13, laatste kolom, onder: „De Kerken in 1957”.

Er wordt door de overzichtschrjver blijkbaar nogal waarde gehecht aan de opmerking van deze „waardige chroniqueur van de grote pers”. Ik vraag mij af of hieraan wel zoveel waarde is te hechten. Vermoedelijk zijn we voor de man een te verwaarlozen groep. En zolang er geen professor wordt geschorst of geen massale overgangen plaats hebben zal hij wel spreken van een „rustige gang”. Als de overzichtschrjver meent „bij eerlijke zelfbeproeving, dat het toch eigenlijk wel juist is, wat daar wordt gezegd”, dan verschil ik grotendeels met hem van mening. En als hij het bezoeken van de Hogeschooldag als een soort maatstaf beschouwt voor de rustige gang van het kerkelijke leven dan vind ik dat een vreemde maatstaf. Daar zitten zoveel factoren in de massale opgang naar de Schooldag, dat ik daaraan niet graag de rust of onrust van het kerkelijke leven zou willen afmeten. Dat het leven in onze kerken rustig z'n gang gaat, vind ik veel te optimistisch gezien.

Het overzicht is mij volledig genoeg. Zelfs krijgen onder de rubriek „Muziek en reizen” de vereniging van gereformeerde Musici, de herdenking van Jan Zwart en de Gereformeerde Reisvereniging een vermelding. En onder Buitenlandse kerken krijgt „het officieuze, maar hartelijke contact, dat door diverse kerkleden is geopend met Pastor E. Judt uit Oberndorf” een plaats.

Een overzicht geven is een vrij hachelijke onderneming. Zelf zegt de schrijver daarvan: „Natuurlijk luistert het hier nauw, juist omdat dit overzicht aan niemand als zodanig rekenschap schuldig is, wijl het behoort tot de vrije journalistiek; het rechte gebruik van vrijheid brengt met zich de eis van zelfbinding en zelfbeperking”. Volkomen mee eens. Waarschijnlijk heeft de overzichtschrjver zich wel wat „gebonden en beperkt”. Maar m.i. toch niet genoeg. Ik denk bijv. aan het slot van het overzicht, dat tot opschrift heeft: „In trouw volharden (of de crisis der jeugd)”. Op blz. 246 was gezegd: „Overigens leefde op de grens van het „kerkelijk” leven in formeel-ambtelijke zin — maar tevens in het hart der kerken — veel onrust in de verhouding van de bonden van „jongelingen” en „meisjes”; een zaak die voor de toekomst der kerken zeker niet van het geringste gewicht is”. Ik heb van die onrust in het hart der kerken niet veel gemerkt.

In genoemd slot komt de schrijver op deze kwestie terug en haalt hij met instemming citaten uit de bekende brochure aan. Het laatste citaat luidt: „Dat (namelijk het bestaan van twee organisaties) kan niet in discussie komen, zolang wij ons laten normeren door het Woord Gods inzake de gegeven plaats en roeping van onze jongens en meisjes in het scheppingsplan en het herscheppingsplan van de Vader”. De schrijver vervolgt dan: „Het is onze vaste overtuiging dat deze simpele uitspraak in sterke mate dienen kan tot bevestiging van de eenheid der kerk, ouderen en jongeren, mannelijk en vrouwelijk deel, juist in de weg van gescheiden, en dan juist goed samenwerkende, organisaties”. De schrijver beweert op blz. 274: „Niet om daarmee in een Handboek „partij” te kiezen in een „geding” tussen Jeugdbonden”. M.i. doet hij dat metterdaad wel, wat een overzichtschrjver m.i. maar niet moest doen. Niemand denkt er aan van de twee organisaties één te maken. Men maakt hier van een mug een olifant als ik me niet vergis.

Met alle waardering voor veel goeds, dat er in dit overzicht staat meen ik deze opmerkingen te moeten maken. Men leze het kritisch.

H. J. JAGER.

De boeken van Hegger (I).

Van H. J. Hegger; thans gereformeerd predikant te Denderleeuw in België, voorheen rooms-katholiek pater, zijn twee boeken verschenen. Het eerste in 1957 bij de uitgever T. Wever te Franeker. Dat heet: „Mijn weg naar het licht”. Het tweede in 1958 bij Jan Haan N.V. te Groningen onder de titel: „Moeder, ik klaag U aan”. Beide boeken hebben sterk de aandacht getrokken. En dat

terecht geloven wij. Het eerste boek waarmee wij in dit artikel ons willen bezighouden is een boek zoals ons geen tweede bekend is. Het verwondert ons niet, dat de pers unaniem is in haar waardering en lof en dat de uitgever meedeelt, dat binnen een half jaar tienduizend exemplaren waren verkocht. Zelden hebben wij een boek gelezen dat zo boeit als dit boek. Het is een biografie van de schrijver zelf. En een knappe biografie. De schrijver blijkt behalve een scherpzinnig theoloog en psycholoog ook een begaafd scribent te zijn. Hij was pater bij de Redemptoristen, werd in 1947 benoemd tot lector in de filosofie aan een groot-seminarie (waar a.s. priesters worden opgeleid) in Brazilië. Vóór de benoeming had twijfel aan de kerkleer zich reeds diep in zijn hart ingevreten. Tijdens de bootreis van Antwerpen naar Rio de Janeiro heeft hij onder die twijfel geleden en geworsteld. In Zuid-Amerika is hij gekomen tot de beslissende stap: contact zoeken met protestanten. De eerste protestant, waarmee hij contact zocht en kreeg was een methodistische dominee in Rio de Janeiro. Hoe spannend is het verhaal, dat hij in het negende hoofdstuk geeft, over zijn zoeken naar en vinden van een adres van een, aan hem volkomen onbekende, dominee. Hij zoekt het adres in de telefoongids van Rio. Bij het zoeken in de telefoongids laat hij zich uitsluitend leiden door de gedachte, dat hij moet oppassen dat hij niet bij de Spiritisten of zo terecht komt en door de naam „methodist”, omdat hij van collega-paters in Brazilië over de activiteit van deze mensen heeft horen spreken. Hoe scherp en zakelijk weet hij de gedachten te beschrijven, die in zijn hoofd rondtolden bij het aanbellen aan het adres van de pastorie en toen hij zat te wachten in de spreekkamer, die tevens studeerkamer is, van de dominee. Toen kwam de dominee. Die zet hem in het kort de „leer van de Reformatie” uiteen. Hij vertelt, dat een mens enkel in de hemel kan komen door het geloof in Jezus als de enige, volkomene en persoonlijke Zaligmaker. Dan komt aan het eind van het gesprek het voorstel van Ds Adriel om te bidden. Hegger is nog nooit met protestanten in persoonlijk contact geweest. Hij heeft er geen idee van hoe zij bidden. Hij denkt dat er een of ander plechtig liturgiegewaad te voorschijn zal worden gehaald en een dik gebedenboek zal worden opengeslagen. Maar niets daarvan. De dominee gaat staan. Hij heeft een hand in zijn broekzak. Hij sluit zijn ogen en begint met God te spreken. „Dit is wel de uiterste tegenstelling met de ingewikkelde R.K. ceremonies. Ik vind dat toch te ver gaan. Ik kan het er ook nu nog niet mee eens zijn, dat iemand met God spreekt, terwijl hij zijn handen in zijn broekzak heeft. De eerbied voor Gods majesteit stelt toch ook bepaalde eisen aan onze houding. God is wel in Jezus Christus onze Vader, maar blijft ook de driemaal heilige God, waarvoor de Engelen zich vol ontzag neerbuigen” (blz. 129). Maar zo gaat Hegger voort: „het gebed zelf ontroerde mij zeer. Hij bracht in eenvoudige woorden heel mijn strijd voor Gods troon. Hij smeekte om sterkte voor mij bij mijn moeilijke beslissing. Hij bad met doordringende stem om het licht van de Heilige Geest. Ik voelde achter zijn woorden zijn levende gemeenschap met God. Ik wist het: Zo kan alleen iemand spreken, die Jezus óprecht liefheeft en zich een kind Gods weet.

Deze dominee is beslist geen werktuig in handen van Satan. Dit is het eerste persoonlijke contact geweest met een dominee. Later komt het uittreden uit de kloostergemeenschap en het breken met de roomse kerk. Het bijwonen van de eerste protestantse eredienst met de beschrijving van zijn indrukken en reflecties over die eerste ervaringen in protestantse kring. Opmerkelijk vond ik, dat hij blijkt te zijn getroffen door de vriendelijkheid van de gelovigen in die, waarschijnlijk kleine, methodistische gemeente, waarin hij voor de eerste keer in zijn leven een protestantse kerkdienst bijwoont. Zij hadden zeker gemerkt dat ik een vreemde was, schrijft hij: „onder de dienst hielpen zij mij bij het opzoeken van de liederen. Hun vriendelijkheid deed mij zo goed”. Bij het lezen van zo'n kleine notitie uit deze, vraag ik mij af of deze gelovigen uit zo'n methodistische gemeente in Z.-Amerika ons niet een voorbeeld geven inzake de vriendelijkheid jegens vreemdelingen. Hoe zou het een vreemdeling, die zoekend is, in onze eredienst vergaan? Zou hij zich koud en eenzaam voelen? Gewis is voor-

komendheid en vriendelijkheid jegens vreemdelingen in de eredienst niet onze sterkste zijde. Dat wij onwetend engelen in ons midden kunnen hebben en kunnen herbergen, schijnen wij vergeten te zijn of niet te geloven. Misschien is het ook voornamelijk een kwestie van onze stugge nederlandse aard.

Na zijn uittreden uit de roomse kerk mocht hij verblijven in het internaat van de Theol. faculteit van de Methodisten te Sao Paulo. Deze methodisten hebben hem in de eerste moeilijke maanden liefdevol opgenomen en geholpen. Wat hem bij hen trof was hun kinderlijke geloofsblijheid. Langzamerhand begon hij zich af te vragen of er niet wat haperde aan hun visie op de bijbel. Nog later kwam hij in contact met de een nederlandse, gereformeerde familie in Piracicaba. Daar kwam hij het eerst met de drie formulieren van de Geref. kerken in Nederland in aanraking, en ten leste kwam hij in Nederland terug in de kringen, die tot „gebonden kerken” behoren. „Toen wij met de trein van Genua in Brussel aankwamen stond o.a. de grijze Ds Lauwers ons op te wachten”.

Deze — zelf ex-priester — is de stichter van de evangelisatiepost te Denderleeuw in België. Ds Hegger is later de opvolger geworden van Ds Lauwers op de evangelisatiepost te Denderleeuw, nadat hij eerst enige tijd aan de V.U. zich heeft verdiept in de gereformeerde theologie.

Zoals we reeds schreven, de schrijver kan schrijven. Het boek was welbewust (woord vooraf) geen strikt zakelijke verantwoording van zijn grote stap. Dan zou het boek voor velen onverteerbare dorre kost geworden zijn. Bovendien zou het dan geen juiste weergave zijn geworden van zijn bekering tot Jezus, de volkomen Heiland. Het boek is allereerst een getuigenis geworden van de liefde Gods in Jezus Christus, zo deelt hij zelf mee.

Het is een aangrijpend boek geworden dat men in één ruk uitleest. Het is zeldzaam eerlijk en openhartig. Raak en toch niet liefdeloos scherp in zijn blootleggen van de ellende van het kloosterleven, in die „duizend kleine draadjes van de kloosterregel” die de kloosterling bindt, in die doding van de persoonlijkheid, in de beschrijving van de vernederende zelfkastijding zoals de Redemptoristen die beoefenen (het domweg afstraffen van eigen blote lijf en het dragen van de cilice, (blz. 44) de zelfvernederende in het bijzijn van anderen. Raak is zijn beschrijving en kritiek op de praktijk van de biecht, blz. 84/85, 87.

Weergaloos openhartig en eerlijk is de uitvoerige tekening van de eerste aanleiding, die heeft geleid, na 14 jaar, tot zijn breken met de roomse kerk. Knap en eerlijk is de ontleding van de diepste motieven uit zijn onderbewuste. Wat heeft deze man veel geleden. En wat heeft hij de gave van van dat alles te verhalen op een boeiende, meeslepende wijze. Ik aarzel niet dit boek een zéér opmerkelijk boek te noemen zoals ik geen tweede ken. Een boek waaruit wij niet alleen het lijdende, de strijd, de nood en de uitreding van deze ex-pater leren kennen, maar waarin ons ook zeer veel omtrent „Rome” wordt verhaald, het werkelijke „Rome”, waar protestanten volkomen buiten staan. De roomse vroomheid, die in de grond een ontkenning van de enige Zaligmaker is, wordt ons hier geschilderd in bewogen taal, die ons niet meer loslaat.

J. MEESTER.

ZELFINGENOMENHEID

Ingenomenheid met zichzelf is nooit een kenmerk van een Christen of van een gemeente van Christus. Zulk een ingenomenheid is louter vleselijkheid en bewijst steeds onze lage stand in de genade. Wie nog zo zichzelf ziet, beelde zich toch heus niet in, dat hij anderen op de weg verre vooruit is, want waarlijk Christus heeft nog volstrekt geen duidelijk uitkomende gestalte in hem.

De ware kennis van God en van de Here Jezus Christus blijkt altijd uit nederigheid. Wie van die ware kennis niet slechts wat gelezen heeft, of er wat van napraat, maar wie in de kennis waarlijk voor God leeft, die is toch zeker in zijn ogen de minste. Die kan zichzelf toch immers niet het eerst noemen; die komt voor zoveel het aan hem staat, altijd achteraan.

SIKKEL

KRITISCHE KRABBELS

Kerk en Industrialisatie

De directeur van het Sociologisch Instituut van de Ned. Herv. Kerk heeft buiten zijn kerk zulk een goede naam, dat hem de eer te beurt viel om voor de Ned. Ver. voor Maatschappelijk Werk een prae-advies uit te brengen over de „Problemen, waarvoor de industrialisatie het gezin stelt”.

Dit prae-advies, opgenomen in Publikatie Nr. 14 van genoemde vereniging, geeft blijk van grote belesenheid plus dito bewogenheid en grote enkel probleem of aspect toegankelijk aan het wetenschappelijk speurend oog van de geleerde en kerkelijke prae-adviseur.

In verband met het thema worden de spanningen, die het gehele nieuwe en andere industrieklimaat opwekt, bij de nog landelijk ingestelde industriearbeiders „uitputtend” behandeld.

Een van de wijzen waarop de onderzoeker achter die spanningen komt, is het horen en luisteren als de spanningsvolle arbeider stoom afblaast, of, om een minder geïndustrialiseerd voorbeeld te gebruiken; z'n hart lucht.

Wie dus voor die spanningen een remedie zoekt, moet kunnen horen en luisteren. Tot zover kunnen we de geleerde prae-adviseur wel volgen.

Inderdaad; de Spreukendichter wist het reeds dat horen en luisteren een bezigheid der wijzen is.

Maar dan komt, betreffende dat luisteren en horen in het vervolg van het chapter; één enkele tussenzin, die we de geleerde adviseur hoogst kwalijk nemen.

Deze tussenzin: „— de kerken met hun herders munten (vooralsnog) ook niet uit door een scherp gehoor op dit terrein —”.

Mogelijk is het, dat dit venijnig uitspraakje bedoeld is om in de buitenkerkelijke kring enige goodwill te kweken voor de adviseerende kerkelijke functionaris. Maar zo'n uitspraak is venijnig, omdat ze van de kerk een hatelijke karikatuurtekening geeft.

Er is en er wordt door de kerkelijke en niet-kerkelijke sociologen veel geschreven over de kerk en de sociaal-maatschappelijke vragen, maar zeer zeldzaam zijn de schrijvers, die de kerk recht doen.

Als men spreekt over de „kerk” en de „sociale vragen” worden de laatste met wetenschappelijke accuratesse omschreven, maar wat men onder kerk verstaat blijft in nevelen gehuld.

Als in ieder geval de kerkelijke sociologen eerst eens begonnen ernst te maken met wat de Kerk is, zouden zij althans minder vlot zijn in hun critiek.

De kerk is geen sociale luisterpost, ook geen klachtenbureau.

De kerk van Christus bewaart en predikt het actuele Woord!

Dáár ligt haar roeping en dat is haar taak.

Die kerk leert niet alleen, maar realiseert ook, dat intellectueel en handwerksman, boer en knecht, fabrieksdirecteur en fabrieksarbeider, niet elkaars gelijken maar in de gemeenschap der heiligen wel elkanders broeders zijn.

Dat is het grote aandeel van de kerk in het voorkomen van de spanning tussen kapitaal en arbeid.

Die kerk leert vandaag, dat men de arbeid met het hoofd en met de handen; de landarbeid en het werk tussen de razende, continu draaiende machines, mag en moet zien als een opdracht van Godswege.

Dat is het grote aandeel van de kerk in het voorkomen van de spanning, die thans het dankbare onderwerp is voor sociologen.

Die kerk leert en realiseert vandaag, dat men in de stad zowel als op het platteland kan samenkomen en gemeenschap kan oefenen met de broeders, welk samenkomen en gemeenschapsoefenen vele malen sterker bindt, dan de verbroken band van het oude milieu.

Dat is het grote aandeel van de kerk in het voorkomen van de spanning die de moderne urbanisatie opwekt.

Wij zeggen niet, dat de industrialisatie geen spanningen kan opwekken. Maar wij zeggen wel: als ons volk, als onze geleerde sociologen de kerk weer zien als predikster van het actuele Woord, de spanningen voor een groot deel zullen verdwijnen.

FRATER.

PERSCHOUW

Belijdenis omtrent Jezus Christus

In „Woord en Dienst”, een bekende Hervormde periodiek, werd geruime tijd geleden een bewogen briefwisseling gepubliceerd tussen de (moderne) Dr de Wilde en Ds J. J. Buskes. In die briefwisseling bleek dat Dr de Wilde de oecumenische belijdenisuitspraken omtrent de Christus radicaal verloochende.

Deze correspondentie heeft geweldige indruk gemaakt in de kerkelijke wereld. Ten slotte bemoeide zich de Generale Synode van de Ned. Herv. Kerk daarmee. Ze gaf een synodale confessionele uitspraak omtrent Jezus Christus.

In „Trouw” van 12 juli j.l. schreef (de hervormde) Dr H. J. Langman een enthousiast artikel over dat synodale woord. Hij deelde daarin mee, dat de synodale uitspraak opgesteld was door Dr H. Berkhof en de (moderne) Prof. de Graaf en dat het door alle synodale leden (de moderne inclusief) was aanvaard. Maar desondanks drong het synodale stuk „op alle punten” die in geding waren door tot de kern. Het wees z.i. de opvattingen van Dr de Wilde radicaal af en aanvaardde die van Dr Buskes volledig.

Dr Langman schreef o.a. nog dit:

„Op één punt van de verklaring willen we nog de aandacht vestigen. Dat is dat waarin het gaat over de persoon van Jezus Christus. Daarin was De Wilde wel heel ver afgeweken van het belijden der kerk. In een paasmeditatie had hij geschreven: „Uit het erts Jezus heeft God het goud Christus uitgesmolten. Uit het stoffelijk omhulsel van Jezus is de lichtende Christusgestalte verzezen en als een dynamische Godskracht de wereld ingegaan. Wij geloven niet in de miraculeuze herleving van Jezus van Nazareth. Maar ook niet aan een Christusidee. Christus is geen idee, maar een levendmakende geest”. Stel daar nu tegenover, wat de verklaring van de synode hierover zegt. Dan is u het volkomen met me eens, dat het hier komt tot de kern van de zaak. Dit zegt de verklaring: „**Dat Jezus van Nazareth de Christus is, de Zoon van de levende God, is het fundament der kerk. Zijn gemeente leeft uit het evangelie, dat God en mens in Hem, in Zijn persoon en werk, in heel de heilsgeschiedenis van Zijn vernedering en verhoging, verenigd zijn ons ten goede (vetgedr. van ons).** Jezus is de Christus, in het leven en sterven is Hij dezelfde; dezelfde, die het lijden en de verwerping droeg is ook degene, die opgewekt werd en verheerlijkt. Bij het lezen van het Nieuwe Testament wordt het ons duidelijk dat wij indien wij stellen dat Jezus gestorven is, Christus echter opgewekt, het geheimenis der verkondiging misskennen en de hartader van het getuigenis der apostelen aantasten”. Dit is echt kerkelijk gesproken, klare taal, die niet voor tweërlei uitleg vatbaar is, belijdenistaal!”

Op het artikel van Dr Langman — het verkreeg grote publiciteit, want het verscheen in „Trouw” — reageerde Prof. Polman in het „Gereformeerd Weekblad”. Uit zijn artikel nemen we het volgende over:

„Wij geloven niet, dat dit synodaal getuigenis op alle punten die hier in geding zijn tot de kern van de zaak is doorgedrongen en dat het standpunt van Buskes volledig aanvaard en dat van De Wilde radicaal afgewezen werd. Wij geloven niet, dat de Hervormde Synode hier met grote beslistheid vóór de rechtzinnigheid en tegen het wezen van het vrijzinnig protestantisme gekozen heeft.

Hoe dankbaar wij ook daarvoor zijn, dat de Synode klaar en onomwonden in de bres staat voor de volstrektheid der Godsopenbaring in Jezus Christus en elke scheiding tussen Jezus en de Christus afwijst, dit neemt toch het feit niet weg, dat zij in het diep ingrijpend verschil tussen beide discussiepartners (**Buskes en De Wilde**) inzake de Godheid van Christus en daarmee in verband ten opzichte van de aanbiddelijke werkelijkheid der Heilige Drieëenheid niet tot de kern van de zaak komt.

In dit fundamentele geschil volstaat de Synode met de verklaring, dat Jezus Christus de Zoon van de levende God is, in Wie God en mens verenigd zijn, ons ten goede. In het onderhavige geding is dit naar mijn vaste overtuiging, beneden de Katholieke en Schrif-

tuurlijke maat. Hiermee kunnen de meeste vrijzinnigen volledig instemmen. Bij alle kritiek op deze verklaring verklaart de moderne prof. Hidding toch van deze woorden: „Als men hier spreekt over de persoon Jezus Christus, heet Hij het fundament der kerk, in Wie God en mens één zijn en niemand, die prijs stelt op de Christennaam, zal hieraan iets willen afdoen”. En wij als orthodoxe Christenen kunnen het ook onderschrijven! Een eenstemmig getuigenis van orthodoxe en vrijzinnige Christenen! Maar wij vragen, hangende dit geding, waarover de Synode een getuigenis laat uitgaan: Waar blijft hier het doorstoten tot de kern van de zaak? Waar blijft hier de kern van de grote, katholieke beslissingen van Nicea en Chalcedon, waarover hier gediscussieerd werd? Waar blijft de belijdenis van Christus' Godheid, van Zijn eeuwig voorbestaan, van Zijn eeuwig natuurlijk Zoonschap, waarvan de Schrift op tal van plaatsen en onze Catechismus en Geloofsbelijdenis onomwonden spreken? Of behoort dit soms tot een verkeerde ontologie of metaphysica? Is dit al te substantialistisch? Waar blijft het antwoord op het appél van Buskes in de aaneenschakeling van vragen, die van de oudste tijden der kerk gesteld zijn en waaruit onweerlegbaar blijkt, dat het volstrekt handhaven van deze belijdenis volledig op het heil betrokken blijft en geen abstracte ontologische belangstelling verraadt?

Men moet hier het beroep op de Heilige Geest, die wonderen kan werken, maar laten rusten. Deze samenstemming tussen orthodoxie en vrijzinnigheid kon alleen bereikt worden, doordat men (onder de suggestie van een vals dilemma!) in dit fundamenteel geschil niet tot de kern doordrong.

En dat in dit fundamenteel geschil over de Heilige Drieëenheid en de Godheid van Christus!

Hier wreekt zich het notoire feit, dat men mannen van orthodoxe en vrijzinnige „modaliteit” — let op deze aanhalingstekens, want deze tegenstelling heeft niets met modaliteiten te maken — samen getuigenissen laat opstellen. En het resultaat van alles is, dat de Synode in deze centrale kwestie een „eenstemmig” getuigenis laat uitgaan, waarin over het geschil inzake de Heilige Drieëenheid geheel gezwegen en over de Christus als de Zoon van God gesproken wordt op zodanige wijze, dat het eigenlijke geschil door woorden wordt toegedekt, die zowel rechtzinnig als vrijzinnig kunnen worden uitgelegd.

En is het vreemd, wanneer wij, die met intense spanning dit alles volgen, vragen: Wordt hier nu (denk aan art. X) in dankbare gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift en in gemeenschap met de belijdenis der vaderen getuigd en zo beleden?”

De strijd om de Kerk gaat ook vandaag nog om de **gehele** belijdenis.

Geen enkel moment ervan wordt in de dominerende theologische stromingen onaangetast gelaten.

Zelfs de „oecumenische confessies” worden niet werkelijk gehandhaafd.

We moeten geen enkele illusie koesteren omtrent een eenheid die niet bestaat.

Het gaat, óók nu, o.a., over de werkelijkheid en de waarheid hiervan of Jezus Christus is de eeuwige, natuurlijke Zoon van God, die in alles aan de Vader gelijk is.

Ook op dit punt liet de Herv. Kerk de confessie lós.

Luisteren naar anderen

In een artikel, verschenen ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van het „Geref. Kerkblad van Overijssel en Gelderland”, schreef de Eindredacteur, Ds I. de Wolff o.a.:

Er is wel eens geklaagd over gebrek aan éénlijnigheid. We geloven, dat dit eerder een reden tot dankbaarheid kan genoemd worden. Eénlijnigheid is bestaanbaar (en dan nog niet eens volkomen) bij een groep, een partij of bij het stellen van een zeer specifiek doel. Zal echter een kerkblad, dat in bijna elk gezin van een kleine 60 gemeenten gelezen wordt, weerspiegelen wat daar leeft, voorzichtige leiding geven bij soms contrasterende meningen, voorzover dit mogelijk is, meewerken aan de bouw van het kerkelijke leven en voorlichting bieden, dan zal zeker van éénlijnigheid geen sprake kunnen zijn. Vrijheid van meningsuiting der scribenten, zoals die er is in onze kerkelijke vergaderingen voor alle ambtsdragers en op andere vergaderingen

voor al haar leden, is dan ook van het begin af richtsnoer geweest bij het redigeren van ons blad. Het behoort bij een kerkbodepers. En ook daarin schuilt een opbouwend element. Het is goed om ook naar anderen te luisteren, zullen we voor bewustzijnsverenging tot schade van ons leven bewaard worden. Niemand heeft de Geest van Christus voor zich alléén ontvangen.

Moge ons blad nog vele jaren z'n dienst vervullen tot saambinding en opbouw en alsoo mede tot bewaring voor ver-individualisering in onze kerken-gemeenschap.

Wat Ds de Wolff hier zegt is echt christelijk, echt gereformeerd, echt kerkelijk!

En met de wens van de Schrijver stemmen we van harte in.

VAN HIER EN GINDS

Rusland en de kerk

In Den Haag deelde Dr Fabian op een persconferentie een en ander mee over de situatie van de kerk in Rusland. Dr Fabian is president van de wereldfederatie van Hongaarse ex-politieke gevangenen. Dr Fabian verklaarde: In de landen achter het ijzeren gordijn bestaat absoluut geen godsdienstvrijheid. Integendeel, vrijwel alle kerkelijke dienaren zijn slaven van het communistisch regiem. In de Sovjetunie bestaat de Lutherse kerk niet meer. De kerken zijn gesloten en de predikanten gedeporteerd. Reeds kort na het einde van de laatste wereldoorlog werden talrijke protestantse en roomse en joodse geestelijken naar concentratiekampen gevoerd, terwijl Grieks-katholieke priesters hetzelfde lot ondergingen daar zij weigerden over te gaan tot de Orthodoxe kerk.

Niet minder dan 25 miljoen mensen — dit is een achtste van de Sovjet-bevolking — zuchten heden ten dage in de slavernij van vele concentratie- en werkkampen. In deze kampen is alles wat maar naar godsdienst zweemt uiteraard verboden. Echter in de meest letterlijke zin wordt ondergronds de naam van God in gemeenschap beleden. In de diepte van kolen- en goudmijnen in Karaganda, Kolyma en in Vorkuta houden priesters geheime kerkdiensten. De zwaarste straffen riskeren zij hiermee.

De seminaries mogen alleen nog door jongelui bezocht worden, die lid van de communistische partij zijn. Op deze scholen wordt aan de lessen in Marxisme en Leninisme grote aandacht besteed. Ook zijn de leerlingen verplicht oosterse talen te leren. Voor de theologische studie blijft weinig tijd over.

Deze jonge priesters, die trouw hebben gezworen aan het communisme, worden thans door de Sovjets ingezet om de vrije wereld te infiltreren, gedekt als zij zijn door de mantel van de geestelijke.

In verband met het bezoek van de metropoliet van Moskou en de bisschop van Smolensk aan ons land om besprekingen te voeren met leiders van de Wereldraad van Kerken verklaarde Dr Fabian dat als men tot samenwerking met de Russisch-orthodoxe kerk wil overgaan, men dat alleen moet doen onder de volgende voorwaarden:

1. Als de vertegenwoordigers van de Russisch Orthodoxe kerk toestemmen mede hun stem te verheffen tegen godsdienstige onderdrukking, waar die ook plaats heeft.

2. Als zij de vrijlating willen eisen van de duizenden kerkelijke dienaren, die in Sovjet-concentratiekampen worden gekweld.

3. Als zij de vrije uitoefening van elke godsdienst in het Sovjet-gebied zullen eisen.

Deze bisschoppen weten van de vele deportaties naar o.m. Siberië, maar zij zwijgen er over en zeggen: Ieder kan vrij zijn godsdienst belijden in Rusland. Zij doen niets aan deze onderdrukking. Zij zwijgen!” zo riep dr Fabian uit.

De godsdienstige leiders van het westen dienen er terdege rekening mee te houden dat zij de mogelijkheid tot het ondermijnen van de geestelijke verdediging van het westen scheppen, wanneer zij de poorten voor de door de Russen afgevaardigde priesters openen. De Russisch Orthodoxe kerk is het werktuig geworden in de handen van de Sovjets, al vijftien jaren lang. Het is de kerk die zwijgt, wanneer mensen geëlimineerd en weggevoerd worden, die geen protest laat horen als andere kerken worden weggevaagd, zo besloot dr Fabian.

KERKNIEUWS

GENERALE SYNODE

De Generale Synode van 1958 is met haar vergaderingen begonnen. Ze is bijeen in de Maranatha-Kerk te Spakenburg.

Afgevaardigden. De afgevaardigden, welke door de Kerken naar deze Synode werden gezonden, zijn de volgende:

Voor de Part. Synode van **Friesland**:

Primi: ds F. F. Pels van Huizum en ds H. van Tongeren van Leeuwarden en de ouderlingen D. J. Autsema te Veenwouden en H. Holwerda te Ferwerd.

Secundi: ds J. F. Heij van Drachten en ds J. v. d. Schaft van Murmerwoude en de ouderlingen W. Haitsma te Harlingen en D. de Wit te Harlingen.

Voor de Part. Synode van **Groningen**:

Primi: ds P. K. Keizer te Groningen en ds H. J. Meyerink van Aduard en de ouderlingen O. J. Bouwman te Wagenborgen en K. Geertsema te Aduard.

Secundi: ds F. A. den Boeft van Helpman en ds D. van Houdt van Uithuizermeeden en de ouderlingen J. v. d. Molen te Loppersum en E. v. d. Veen te Ulrum.

Voor de Part. Synode van **Drenthe**:

Primi: ds J. v. Bruggen te Assen en ds J. M. Zinkstok te Meppel en de ouderlingen A. Munneke te Sellingeren en Jac. Stout te Stadskanaal (Pekelderweg).

Secundi: ds H. Bouma te Assen en ds J. ten Hove te Mussel en de ouderlingen A. Ubels te Zuidlaren en A. v. d. Vinne te 2e Exloërmond.

Tertii zijn de oud. G. C. Petersen te Emmen en K. Stam te Meppel.

Voor de Part. Synode van **Overijssel-Gelderland**:

Primi: ds C. G. Bos te Zwolle en ds J. van Raalte te Harderwijk en de ouderlingen G. J. van Enk te Wolfheze en C. C. de Vries te Hattem.

Secundi: ds R. H. Bremmer te Enschede-Z. en ds G. Visee te Kampen en de ouderlingen R. Buit te Rouveen en H. Hekert te Coevorden.

Voor de Part. Synode van **Utrecht**:

Primi: ds H. Veltman te Zeist en ds J. A. Vink te Amersfoort en de ouderlingen A. Hartog te Nijkerk en H. Troostheide te Bilt-hoven.

Secundi: ds M. J. C. Blok te Utrecht-N.W. en ds G. Hagens te Bussum en de ouderlingen E. Krol te Amersfoort en G. Bijlenga te Breukelen. Tertius is ouderling R. van Loenen te Leusden.

Voor de Part. Synode van **Noord-Holland**:

Primi: ds G. Janssen te Amsterdam-W. en ds P. Lok te IJmuiden en de ouderlingen K. Pos te Zaandam en D. F. W. Ottersberg te Amsterdam.

Secundi: ds A. Bos te Haarlem en ds J. P. v. de Stoel te Amsterdam-C. en de ouderlingen J. Rus te Broek op Langendijk en J. Hoebee te Amsterdam-Z.

Tertii zijn oud. G. Visser te Santpoort en oud. S. Fopma te Amstelveen.

Voor de Part. Synode van **Zuid-Holland**:

Primi: ds J. Kamphuis te Rotterdam-Delfshaven en ds J. J. Verleur te Lisse en de ouderlingen C. D. Goudappel te Delft en J. G. van Gorp te Bodegraven.

Secundi: ds N. Bruin van Rotterdam-Charlois en ds J. van Nieuwkoop te Scheveningen en de ouderlingen C. F. van Mill te Gorinchem en P. Spoelstra te Rotterdam-Z.

Tertii zijn de oud. P. de Jong te Maassluis en J. Oordt te Dordrecht.

Voor de Part. Synode van **Zeeland, Nd.-Brabant en Limburg**:

Primi: ds A. Kuiper te Axel en ds C. Trimp te Middelburg en de ouderlingen J. de Putter te Hoek en A. J. de Visser te Zaamslag.

Secundi: ds K. J. Dijkema te Treebeek en ds J. Keizer te Brouwershaven en de ouderlingen A. Lensen te Hoek en Joh. van Helden te Nieuwendijk.

Tertii zijn de oud. M. J. Brandes te Axel en J. Koen te Bergen op Zoom en quart J. C. Douw te Zoutelande en D. Jongerius te Waardhuizen.

De primi-afgevaardigden zijn op 1 ouderling na totaal verschillend van die welke zitting hadden op de synode van Enschede. Ook zijn er slechts 5 leden die eveneens deel uitmaakten van de synode van Berkel-Rodenrijs, t.w. 2 predikanten en 3 ouderlingen. Van een

permanent bestuurscollege kan dus moeilijk gesproken worden.

Bidstond. Naar oude gewoonte — en het is een goede gewoonte — werd ook nu weer een bidstond gehouden aan de vooravond van de synode; belegd door de roepende kerk, die van Bunschoten-Spakenburg. Als voorganger daarbij trad op — ook al weer naar een oude traditie — de praeses van de voorgaande synode, Ds Vogel van Enschede. Voor de prediking, welke aan het gebed voorafging had Ds Vogel tot tekst gekozen Zach. 7: 5—8: 6. Hij sprak over „Jeruzalem de stad der problemen”. In Jeruzalem van na de ballingschap werden vragen gesteld over het vasten. Moest men blijven vasten op de dagen, waarop Gods gerichten over Juda waren gekomen, of moest men in de nieuwe tijd, die was aangeboden dat vasten afschaffen, zo vroeg men. Ds Vogel besprak achtereenvolgens hoe deze vragen werden gesteld, behandeld en opgelost. De vragen werden gesteld aan het juiste adres, n.l. in Jeruzalem, bij het huis Gods. Bij de behandeling van deze vragen wees de profeet op de achtergrond van het gedrag van de Israëlieten. Als men vastte of niet vastte, deed men dat om des Heren wil of uiteindelijk om zichzelf of het eigen volk? En de oplossing van deze vragen wordt naar het woord des Heren gevonden in de ware liefde tot God. In de weg daarvan vervult de Here zijn beloften. De synode, aldus Ds Vogel, zal ook voor allerlei vragen komen te staan maar ze zullen opgelost worden als de synode leeft en handelt naar dit woord des Heren. Daarna ging Ds Vogel voor in het gebed voor de synode.

Opening. Dinsdagmorgen om half tien werd de synode geopend, namens de roepende kerk door Ds J. Rijnveld. Hij liet zingen Gez. 5: 1, 3, las Ps. 121 en 124 en ging voor in gebed. Namens de roepende kerk heette hij de afgevaardigden der kerken hartelijk welkom. Ge wordt wel niet ontvangen, aldus Ds Rijnveld, in een stad met hoge huizen en wallen, maar de gemeente van Spakenburg zal u omringen met een muur van gastvrijheid! Na enkele opmerkingen gemaakt te hebben over de plaats en de taak van de generale synode in de gereformeerde kerken, verklaarde hij de synode voor geopend.

Verkiezing moderamen. Na onderscheidene stemmingen werden tot leden van het moderamen gekozen: Ds J. van Bruggen, praeses; Ds J. Vink, assessor; Ds H. Veltman, eerste scriba; oud. C. C. de Vries, tweede scriba.

Adreswijzigingen. Rotterdam-C.: kerkeraad: C. J. Bernard, Heemskerkstraat 9a; diaconie: A. Smilde, Cleijburchstraat 22c.

THEOL. HOGESCHOOL

De Senaat van de Theologische Hogeschool deelt mede, dat de inschrijving der studenten en opening van de cursus 1958—1959 worden voorgenomen op vrijdag 26 september a.s. in het gebouw van de Hogeschool, Broederweg 15, en wel in de navolgende orde:

a) Te 10.00 uur worden verwacht zij, die voor het eerst als student wensen te worden ingeschreven. Voor een eerste inschrijving voor de propaedeutische studie dienen te worden overgelegd:

- 1) Bul eindexamen gymnasium, resp. staatsexamen;
- 2) Getuigenis van de raad der kerk, waartoe de aspirant-student heden behoort, ten behoeve van de voorgenomen inschrijving aan de Theologische Hogeschool;
- 3) Pasfoto.

b) Te 14.30 uur wordt gelegenheid gegeven tot inschrijving van nieuwe studenten en recensie van hen, die reeds eerder als student aan de Hogeschool waren ingeschreven. Voor inschrijving en recensie wordt vereist presentatie van de kwitantie voor het aan colleggeld voor de eerste helft van de cursus 1957—1958 betaald bedrag (groot f 75.—); zij, die reeds het volle bedrag aan colleggelden over vier jaren voldeden, zijn hiervan vrijgesteld. Inschrijving en recensie zullen na 26 september a.s. slechts mogelijk zijn tegen betaling van een bedrag ad f 10.—. **De Senaat herinnert** alle betreffende studenten, voorzover zij zich niet persoonlijk melden, **eraan**, dat zij aan de pedel der Hogeschool dienen te berich-

ten, of zij begeren in de weg der recensie hun inschrijving gecontinueerd te zien en zorg te dragen, dat hun inschrijvingsbul tijdig ter plaatse is. Dezelfde bepalingen gelden voor hen, die ingeschreven zijn voor het doctoraal examen. Nieuwe inschrijving voor de doctorale studie kan terzelfder tijd geschieden, desgewenst op schriftelijk verzoek; bij de aanvraag daartoe dienen zij, die reeds voor de kandidaatsstudie aan de Hogeschool ingeschreven waren, hun oude inschrijvingsbul, ten behoeve hunner recensie, te presenteren. c) De opening der lessen is voorgenomen in een samenkomst in de aula der Hogeschool, waarvan de aanvang is gesteld op 20.00 uur en de leiding is opgedragen aan Prof. Dr H. J. Jager.

Tevens deelt de Senaat mede, dat de aanvang der lessen is gesteld op maandag 29 september a.s.

De aanvang der colleges, die Lector J. P. Lettinga voornemens is in het kader van de doctorale studie te geven gedurende de a.s. cursus (**Akkadisch I en Syrisch**), is bepaald op maandag 6 oktober a.s. (Gegadigden voor deze colleges, — die facultatief ook voor candidandi zijn opengesteld —, worden verzocht zich vóór 26 september a.s. mondeling of schriftelijk met Lector Lettinga in verbinding te stellen. Dit verzoek geldt ook candidaten (predikanten), die zijn colleges Hebreeuws en/of Archaeologie voor candidandi wensen te volgen).

Namens de Senaat der Hogeschool,

H. J. SCHILDER,

h.t. secretaris.

KOOG-ZAANDIJK

2e kl. gemeente

Aan de Christelijke School, Stationsstraat 78, wordt **gevraagd** een

ONDERWIJZER (ES)

Het gemeentebestuur heeft medewerking toegezegd voor het verkrijgen van een woning.

Br. aan het hoofd der school P. van Daalen, Parallelweg 92, Koog aan de Zaan.

VERSCHEENEN:

Brochure „**ISRAËL EN DE DUIZEND JAREN VAN OPENBARING 20**”
Door Ds J. C. Janse te Zutphen

32 pagina's met omslag, royaal formaat. Prijs f 1.50.

Bestellingen uitsluitend per giro bij
DRUKKERIJ STEENBERGEN - ZEIST
Giro 233117

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op girorekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist, met bijvermelding voor „Opbouw”.

Abonnementsprijs: f 5.- p. halfj. - f 10.- p. jr. Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk

ADVERTENTIE-TARIEF:

Regelprijs 20 cent per m.M.

Bij contract reductie.

FAMILIEBERICHTEN:

Regelprijs 15 cent per m.M.